

FILOSOOFIA

I Üldalused

Paljudes arenenud riikides on filosoofia õpetamisel gümnaasiumis pikaajaline traditsioon. Gümnaasiumi jagunemisel reaal- ja humanitaarharuks on filosoofia kursus reeglina kohustuslik humanitaarharus.

“Eesti põhi- ja keskhariduse riikliku õppekava” 1996. aasta versiooni gümnaasiumiastmes oli filosoofia 35-tunnine kursus kohustuslik. Rõhuasetus oli eeskätt filosoofia põhiprobleemide tundmaõppimisel. Kursust toetasid E. Graubergi ja K. Kivinurga õpik “Maailm, tõde, vabadus”, Tln 1991 ja I. Meose õpik “Filosoofia põhiprobleemid”, Tln 1998. Lisaks mitmed tõlketeosed, ajakirjas “Akadeemia” ilmunud artiklid jms.

II Gümnaasiumi ainekava

2.1. Õpetuse eesmärgid

- 1) arendada kriitilise mõtlemise oskust, selgitades samaaegselt tolerantsuse vajalikkust liberaalses demokraatias ja näidates selle piire;
- 2) integreerida õpilaste humanitaar- ja loodusteaduste alaseid teadmisi, selgitada nende aluseks olevaid tunnetusviise;
- 3) arendada õpilaste teoreetilise arutlemise oskust ning analüüsivõimet;
- 4) aidata kaasa õpilase isiksusliku maailmavaate ja eneserefleksiooni võime kujunemisele.

2.2. Õppetegevused

Filosoofia ainekava raames luuakse süsteem õpilaste senistes teadmistes, osutatakse maailmapiltide pluralismile, kujundatakse sallivust erinevate mõtteviiside suhtes samaaegse kriitilise analüüsiga.

Uue sajandi alguses on probleemid oma olemuselt üha enam filosoofilised. Loodusteadused pööravad tähelepanu eetilisele, sotsiaalsele ja filosoofilisele aspektile. Postmodernistlikus maailmas tõusevad esile inimlikud väärtused, taandub tehnokraatlik mõtteviis, aktsepteeritakse tõe pluralistlikku loomust.

Filosoofia kursusele on iseloomulik kindlate ja ainuõigete vastuste puudumine. See peegeldab filosoofia aine spetsiifikat, kus ühegi probleemi puhul ei saa nimetada seisukohta, mis oleks kõige õigem või mida tunnustaks enamik kaasaja filosoofe. Õpilastel tuleb harjuda mõttega, et sageli ei ole arutluse tulemuseks mitte probleemi lahendus, vaid hoopis selle sügavam mõistmine.

Seetõttu tõuseb ka filosoofia kursuses esiplaanile loogiliselt korrektsete küsimuste sõnastamine, millele võib pakkuda mitmeid alternatiivseid lahendusi. Oskus küsimusi esitada näitab antud teemast arusaamist ja uuritava probleemi mõistmist. Filosoofia kursuse raames on otstarbekas korraldada diskussioone, rakendada grupitöö

meetodeid, harjutada filosoofilis-kriitilise essee kirjutamist. Filosoofilise essee kirjutamise kogemus on õpilasele arutleva lõpukirjandi kirjutamisel toeks.

On teemasid, mida õpetaja saab täies ulatuses õpetada erinevate grupitöö meetodite abil. Samas ei tohi tahaplaanile jätta suulise väljendusoskuse kujundamist ja tööd algtekstidega.

Filosoofia põhiprobleemid on suhteliselt iseseisvad ja piiritletud, kuid siiski ei saa neid õpetada väljaspool ajaloolist konteksti. Õpetajal on võimalik selgitada probleeme ühe või teise väljapaistva filosoofi õpetuse taustal. Samuti jätab ainekava õpetajale vabaduse erinevateks rõhuasetuseks erinevate sisublokkide õpetamisel. Lubatud on ka ainult ühe teemadegrupi sügavuti õpetamine õpetaja valikul. See võimaldab gümnaasiumi suunda ja individuaalset õppekava realiseerida ka filosoofia kursuses.

2.3. Hindamine

Filosoofia ainet hinnatakse kursuse lõpul koondhindegaga. Koondhinne kujuneb erinevate osaoskuste hindamisest: temaatilised testid, töö algtekstidega, filosoofilis-kriitiline essee. Hindamiskriteeriumid koostab õpetaja vastavalt ülesande keerukusele. Filosoofias hinnatakse õpilase mõttekäigu selgust ja loogilisust, argumenteerimisoskust, suulist ja kirjalikku väljendusoskust. Mõttekäigu vormilist külge peab toetama teema sisu hea tundmine, s.t kursuse piires õpitavate teemade ja probleemide olemuse ning nende ajaloolise tausta mõistmine. Essee hindamisel arvestatakse teema avamist ja probleemi püstitust, mõttekäigu selgust ja argumenteerimisoskust.

2.4. Õppesisu

Sissejuhatus

Filosoofia võimalik määratlus. Filosoofia valdkonnad, filosoofia väärtus.

Metafüüsika

Näilisus ja tegelikkus. Meeleline maailm ja ideede maailm (Platon). Materaia ja olemus (Aristoteles). Keha ja vaimu probleem. Tahtevabaduse probleem.

Tunnetusteooria

Teadmise tähendus, allikad ja erinevad vormid. Teadusliku teadmise eripära. Empirism ja ratsionalism filosoofia ajaloos. Klassikalised tõeteooriad.

Väärtusfilosoofia

Väärtuse olemusest. Eetika ja moraal. Käitumise moraalne analüüs (motiiv ja tulemus, eesmärk ja abinõud, moraalne konflikt). Tuntumad eetikateooriad. Praktilise eetika probleeme. Elu mõtte küsimus. Esteetika ja ilu.

2.5. Õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

- oskab oma maailmavaatelisi seisukohti selgitada, kriitiliselt hinnata ja argumenteerida;
- suudab arutleda filosoofiliste probleemide üle;
- oskab analüüsida jõukohaseid filosoofilisi tekste;
- oskab seostatult kasutada varemomandatud teadmisi.